

Nieuwsbrief van Kicozo juli 2019

Hierbij de laatste nieuwsbrief.

Met ondermeer:

- ✓ Komende scholingen waar je vast aan deel wilt nemen ☺
- ✓ Ontmoetingen & belevenissen – les geven en ontmoetingen in binnen- en buitenland.
- ✓ Resultaten onderzoek Ruben Kuijpers onder CZ zorgverleners bekend.
- ✓ De roos, olie van compassie.
- ✓ Team Kicozo Docentendag.
- ✓ Verslagje van ons jaarlijks symposium en aankondiging voor volgend jaar.
- ✓ Cursus- en Excursiereis Bad Wörishofen, Duitsland, Juli 2020, vooraankondiging
- ✓ Kicozo on Tour – komende congressen en symposia
- ✓ Verder scholingsoverzicht voor de langere termijn

Lieve mensen,

Wat is het toch mooi om internet te hebben overal ter wereld. Op deze warme zomerdag zitten Kees en ik op het vliegveld van Syracuse, in de staat New York in de VS, op weg naar Denver. We reizen door de VS en wisselen les geven af met de reisdagen en een paar vrije dagen. Elke accommodatie heeft wel WiFi en zo kan ik toch mijn nieuwsbrieven versturen en emails bijhouden, waarin ik om informatie gevraagd word of voor aanmeldingen voor scholingen. In september start het nieuwe scholingsjaar, dus kijk gauw mee naar de volgende scholingen waar nog plaats is (vol = vol).

PS: om niet teveel links in deze nieuwsbrief te hoeven zetten verwijs ik je graag naar de website voor de links naar alle scholingen (onder Scholingen) en mijn blog over de roos (onder Publicaties):

www.kicozo.nl. Of bekijk de agenda via <http://www.kicozo.nl/agenda-zorgprofessionals/>

Van 11 t/m 17 september a.s. zijn er interessante scholingen (Basisdag, Oncologie, Ouderen/Dementiezorg) te volgen in Heerenveen. Andere lokaties zijn Enschede (Palliatieve Zorg) en Wernhout (N.Br) voor dit jaar.

Scholingen

Op **9 september** start de **Jaaropleiding AromaZorg in de Zorg** bij Kicozo in **Wernhout (N.Br)**. Daar is nog 1 plek voor beschikbaar, dus als jij de diepte in wilt met AromaZorg in de Zorg is nu een goed moment om je aan te melden.

Op **10 september** start de 3-daagse scholing **Complementaire Zorg in de Palliatieve Zorg** bij Kicozo in **Wernhout (N.Br)**, een korte maar praktische en veel gevraagde scholing voor in de palliatieve zorg, zowel intra- als extramuraal met AromaZorg, Massage, AquaZorg en Ontspanningstechnieken.

Op **11 september** is de **Basisdag Complementaire Zorg in de Zorg** in het **Tjongerschans Ziekenhuis in Heerenveen**, waarin je leert om veilig met enkele essentiële oliën uit de AromaZorg, Massage en de Koele Buikwassing te werken, geschikt voor alle settingen in de zorg.

Op 12 en 13 september is de scholing **Verdieping Complementaire Zorg in de Oncologie** in het **Tjongerschans Ziekenhuis in Heerenveen** met aandacht voor symptoomverlichting en maximale ondersteuning op fysiek en psychosociaal gebied met AromaZorg, Aanraking en AquaZorg.

Op 16 en 17 september is de scholing **Verdieping Complementaire Zorg in de Ouderen- en Dementie Zorg** in het **Tjongerschans Ziekenhuis in Heerenveen** met aandacht voor specifieke AromaZorg voor kwetsbare ouderen, Aanraking en AquaZorg.

Op **3 oktober** is de **Basisdag Complementaire Zorg in de Zorg** bij Kicozo in **Wernhout (N.Br)**, uitsluitend voor niveau 2'ers en woonzorgbegeleiders, waarin je leert om veilig met eenvoudige complementaire zorg te werken, vooral geschikt voor woonzorgcentra.

Op **9 oktober** is de **Basisdag Complementaire Zorg in de Verstandelijk Gehandicapten Zorg** bij Kicozo in **Wernhout (N.Br)**, waarin je leert om veilig met enkele essentiële oliën uit de AromaZorg, Massage en handvatten krijgt voor AquaZorg te werken, speciaal afgestemd op cliënten met een verstandelijke of meervoudige beperking.

Op **10 oktober** start de **5-daagse intensieve Cursus Massage in de Palliatieve Fase met Katrien Meeussen van Massage bij Kanker België**, waarin je leert om weldoende en veilige massages te geven aan patiënten in de palliatieve fase. Je vindt de cursus op de website onder Scholingen Massages in de Zorg.

Onderaan deze nieuwsbrief vindt je een kort overzicht en link naar de Kicozo scholingen. Aanmelden kan uitsluitend via info@kicozo.nl ☺. Graag tot ziens!

Ontmoetingen en belevenissen van Team Kicozo

USA reis 2019, Madeleine en Kees

Afgelopen vrijdag heb ik er een korte workshop gegeven in het Cayuga Medical Center van Ithaca in Upstate New York over Pre-procedurele Angst en AromaZorg.

Verpleegkundigen en verzorgenden, artsen, OK personeel en apothekers waren aanwezig in zowel de lesruimte als online. Zij kwamen om van mij, na het onderwerp in de context geplaatst te hebben, te horen welke – goed bestudeerde – essentiële oliën waardevol kunnen zijn om de rust te bewaren, weer kalm te worden of het slapen te bevorderen. Ook ging ik in op veilige en effectieve toepassingsmogelijkheden. De workshop werd heel goed ontvangen. Aromatherapie, al kleinschalig opgestart, gaat nu vast een wat prominentere rol spelen in het ziekenhuis.

We bezochten verder een aantal botanische tuinen op onze reis, mede om inspiratie op te doen en foto's te maken voor mijn **nieuwe boek** over AromaZorg in de Zorg, dat komend jaar uit gaat komen. Altijd spannend, zo'n nieuw project. Meer informatie volgt naarmate het boek vordert.

Eerder gaf ik de vierde meerdaagse scholing, een 4-daagse intensieve cursus Fusion AromaTherapy™ and Pain in een geweldige locatie boven een van de Five Finger Lakes hier in Upstate New York, waarin alle aspecten van AromaZorg en Pijn en Pijnbeleving aan de orde kwamen.

Daarvoor een minstens zo intensieve derde cursus: CO2 Extracts in Clinical Aromatherapy in Washington DC, waarin ik studenten uitgebreid kennis liet maken en werken met CO2 extracten, een speciaal soort aromatische stoffen die nauw aanleunen tegen conventionele essentiële oliën en basisoliën.

De tweede cursusperiode betrof een 3-daagse Startersscholing Complementaire Zorg in de Palliatieve Zorg in Hope West Hospice in Grand Junction Colorado, waar startende zorgprofessionals de eerste stappen zetten op het pad van het werken met AromaZorg, Handmassage en meer. Erna was het een eer om consultaties te mogen doen in het hospice zelf, waar ik verschillende patiënten zag en kon adviseren op het gebied van mogelijkheden op complementair gebied. De nadruk lag hier op wondzorg en verlichting van angst en stress.

We begonnen de reis in Atlanta, Georgia, met een 3-daagse scholing Fusion AromaTherapy™ in Palliative Care voor gevorderden.

Alle scholingen werden gegeven voor verpleegkundigen en andere professionals in de patiëntenzorg, zoals (voor gevorderden cursussen) aromatherapeuten en massagetherapeuten. Wat is het toch mooi om te zien hoe goed deze cursussen, gericht op veiligheid en welzijn, ontvangen worden en geïmplementeerd.

Life Time Achievement Award nominatie

Mijn inspanningen en passie om aromatherapie voor de meest kwetsbare patiëntengroepen te bevorderen en effectieve en interventies en veiligheid te professionaliseren, heeft zelfs geleid tot een nominatie voor de Life Time Achievement Award van de Alliance of International Aromatherapists. Wat een eer. Zelfs als deze naar een van de andere geweldige genomineerden zou gaan, waaronder mijn collega en dierbare vriendin Rhiannon Lewis, is het een bijzondere mijlpaal in mijn leven en werk om genomineerd te zijn.

Voor aanvang van onze reis beleefde Team Kicozo nog vele andere mooie en bijzondere momenten, waarvan ik er slechts enkelen zal benoemen om het niet teveel te laten worden.

Congressen en symposia – wat een geweldig team hebben we toch!

Kicozo en De Levensboom waren ook aanwezig op diverse congressen en symposia, van ondermeer Congressen MetZorg en Nursing.

Zo was ik aanwezig op de Global Nursing Conference op 6 en 7 mei met een sessie over Complementaire Zorg bij Neuropatische Pijn en, samen met collega Kaman Cheung van Kicozo Hong Kong op het congres EORNA in Den Haag voor OK personeel op 18 mei, met een sessie over Postoperatieve misselijkheid.

Met **Kaman**, **Lizet Brans** en **Brigitte Sprenkels** waren **Kees** en ik ook bij het Integrative Nursing Symposium in Galway in Ierland, een bijzonder en inspirerend congres, waar ik sprak over de Koele Buikwassing bij Obstipatie, en waar wij allemaal weer opgeladen vandaan gingen.

Ook waren er diverse congressen waarin wij werden vertegenwoordigd door **Brigitte Sprenkels**, **Annette van Brakel**, **Annemarie Eskes**, **Esther van der Toorn** en **Marion Beek** die lieten zien hoeveel meerwaarde complementaire zorg kan hebben in de zorg. Brigitte verving mij (noodgedwongen omdat ik mij vergist had in de tijd) op een geweldige wijze tijdens de Florence Nightingale Beurs, waar ik en Kicozo haar heel dankbaar voor zijn.

Met elkaar bereiken we via congressen en scholingen aan zorgprofessionals zoveel kwetsbare patiënten. Zo mooi! Dank jullie wel!

Een ander bijzonder congres was het Nachtcongres van Congressen MetZorg, waar ik om 5 uur in de ochtend een workshop gaf over AromaZorg bij onrust en slaapproblemen. Een heel aparte ervaring, en ook zo kort voor onze VS reis en dus naar een andere tijdzone... Deze ervaring gaat een net zo apart vervolg krijgen:

Ik geef in de nacht van **31 maart op 1 april** volgend jaar een **Nachtworkshop Complementaire Zorg voor Rust & Slapen** over ditzelfde onderwerp op onze locatie bij Kicozo in Wernhout. Werk jij (vaak) in de nacht? Schrijf je dan in en leer hoe je met eenvoudige handvatten nog meer rust kunt creëren bij patiënten of cliënten.

Onze (trainee) docenten gaven diverse cursussen, vooral de cursussen Complementaire Zorg in de Palliatieve Zorg en Complementaire Zorg in de Ouderen- en Dementie Zorg zijn veel gevraagd en docenten **Brigitte Sprenkels, Barbara Van Ouytsel** en **Marion Beek** lieten zich van hun beste kant zien om verpleegkundigen en verzorgenden, maar ook woonzorgbegeleiders en vrijwilligers kennis te laten maken met weldoende aanvullende zorg in meerdaagse cursussen en workshops op diverse locaties. Trots op jullie!

1e prijs Zorgsuccessen 2018, Antonius Ziekenhuis Nieuwegein

Brigitte Sprenkels won met Kicozo en natuurlijk de door haar getrainde vrijwilligers van het **Antonius Ziekenhuis in Nieuwegein** zelfs de **1e prijs Zorgsuccessen 2018** met het project Complementaire Zorg met Hand- en Voetmassage. De beoordelingen waren zeer positief en het invoeren van de massage in het ziekenhuis wordt als een ware weldaad gezien door ontvangers en gevers.

Resultaten onderzoek Ruben Kuijpers onder CZ zorgverleners bekend.

De drie belangrijkste scholingsinstituten in complementaire zorg – Kicozo, het Van Praag Instituut en de V&VN afdeling complementaire zorg – hebben gezamenlijk opdracht gegeven aan HBO-V student Ruben Kuijpers van Avans Hogeschool om onder hun oud-cursisten te onderzoeken hoe Nederlandse verpleegkundigen en verzorgenden tot de keuze komen voor scholing in complementaire zorginterventies. Ook wilden we weten wat volgens hen de randvoorwaarden zijn voor toepassing in de dagelijkse praktijk.

Honderdtweeëndertig zorgprofessionals hebben de enquête ingevuld. Van hen is het merendeel vrouw en verpleegkundige, zowel op MBO niveau (32%) als HBO niveau (40%), lid van een beroepsorganisatie en ongeveer de helft valt in de leeftijdscategorie van 51 tot 60 jaar. De meesten zijn werkzaam in de thuiszorg, het verpleeg- en verzorgingshuis en een kleiner deel in het ziekenhuis en hospice.

Aangezien het oud-cursisten van de drie scholingsinstituten betreft, is het niet verwonderlijk dat therapeutic touch, AromaZorg en ontspanningsmassage de interventies zijn die het meest gekozen zijn als eerste scholing in complementaire zorg. Het merendeel van de respondenten heeft zich vervolgens ook laten scholen in andere vormen van complementaire zorg. Zowel de keuze voor de eerste scholing in CZ als die van een vervolgscholing wordt voornamelijk gemaakt op basis van persoonlijke voorkeur voor die specifieke interventie. Verwachte steun door collega's, advies van de opleider en evidentie over effectiviteit van de interventies waren slechts voor enkelen de motivatie voor die keuze. Meer dan de helft betaalde de scholing (gedeeltelijk) zelf.

De meesten passen de complementaire interventies ook daadwerkelijk toe in hun werk, maar dit wordt wisselend opgenomen in zorgdossier, zorgplan of zorgleefplan. Draagvlak onder collega's en organisatie en het vergroten van kennis in de zin van nascholing maar ook onder collega's, worden gezien als belangrijkste factoren om toepassing mogelijk te maken.

De resultaten van dit onderzoek helpen ons om onze scholingen te verbeteren. We kunnen cursisten nog beter toerusten door hen ook vaardigheden te leren om het draagvlak in hun organisatie te vergroten en handvatten aan te reiken hoe zij complementaire zorg beter kunnen opnemen in rapportages en overleggen. Het is ook nodig om leidinggevenden en managers beter voor te lichten

over de mogelijkheden van complementaire zorg en wat ervoor nodig is om het goed te implementeren.

Kicozo gaat zeker nog beter inspelen op de uitkomsten om ons opleidingsaanbod nog beter op de behoeften aan te laten sluiten, al blijft praktijk gericht opleiden onze grote passie en kracht. We werken al nauw samen met het Van Praag Instituut en V&VN CZ, zodat complementaire zorg en Integrative Nursing nog beter op de Zorgkaart Nederland komen. Dank aan iedereen die heeft meegewerkt!

Team Kicozo Docentendag

Ik vertelde het al eerder: Team Kicozo groeit snel. De belangstelling voor complementaire zorg is – mede dankzij mijn grote inspanningen en die van velen met mij – enorm gegroeid de laatste 10 jaar. Ik ben trots op wat we inmiddels hebben bereikt. We reiken zorgprofessionals vakinhoudelijke kennis en vaardigheden aan op het gebied van AromaZorg – veilig, effectief, goed onderbouwd, Massage – mooie, eenvoudige en weldoende techniekjes, en Ontspanningstechnieken. Maar toch kom je niet zomaar in ons team. We zijn niet eens heel bewust op zoek naar versterking. We groeien organisch naar elkaar toe, de CRKBO erkende onderwijsorganisatie Kicozo (met activiteiten in Nederland en ver daarbuiten zoals de VS en Hong Kong) en haar docenten. Zij brengen hun kundigheid als zorgprofessional, in symbiose met hun kennis en vaardigheden op het gebied van integratieve zorg mee, waardoor Kicozo niet alleen mag groeien op fysiek gebied, maar vooral ook op inhoudelijk gebied. Ik ben trots op mijn team.

Elk jaar houden we een **Kicozo Docentendag**, die in het teken staat van persoonlijke en vakinhoudelijke groei en teambuilding. Dit jaar waren we in de Botanische Tuinen van Utrecht. Nele Odeur, een bijzondere vrouw met een vracht aan kennis en kunde op kruidengebied gaf in de middag een workshop waarin we een leuk aromatisch product konden maken.

De dag werd overigens gestart met een teamvergadering en uitreken van Docentenmappen en bodywarmers. Verder gaf ik een workshop Train de Trainer, waarin we het hadden over de Kicozo Visie, over groepsdynamiek en hoe we het beste van onszelf kunnen geven en ook het beste uit onze studenten kunnen halen zodat zij hun “tools” weer kunnen gebruiken voor optimale patiëntenzorg.

De roos, olie van compassie, reis naar Bulgarije

Eind mei en begin juni van dit jaar waren mijn lief en ik in Bulgarije, een land na aan mijn hart, waar ik begin jaren '90 een tijd woonde en werkte en waar ik met mijn verpleegkunde achtergrond, voor veel van mijn kennis over kuur- en natuurgeneeskunde, AquaZorg en essentiële oliën de basis legde. Voor Kees was het een heel nieuwe ervaring. Voor mij was het een bijzondere reis, een hernieuwde kennismaking maar vol vertrouwde elementen, van het prachtige landschap in al zijn afwisseling met bergen, dalen en zee, de historische kloosters en stadjes, de gaten in vele wegen, de Franse toiletten, tot aan de vriendelijke mensen, de Bulgaarse taal en lange rijen bloeiende rozenstruiken in de vallei van Mirkovo tot Kazanlâk.

Tijdens mijn eerste bezoek aan de Rozenvallei in 1989 maakte ik kennis met de roos die hier met zoveel liefde wordt geteeld en gedistilleerd tot rozenolie. Vandaag de dag kennen we niet alleen de klassieke Roos Otto (gedistilleerde roos) en Roos Absolue, maar ook een CO₂-extract van de roos, een ontwikkeling in de productie van aromatische extracten die toentertijd nog in de kinderschoenen stond.

Bulgaarse roos

Gezegd wordt dat de Damascener roos, oftewel de Damastroos (*Rosa damascena*), van oudsher werd gecultiveerd in het oude Perzië, nu Iran. Van de 10e tot en met de 17e eeuw werd de rozenteelt inderdaad gedomineerd door Perzië. Vandaar verspreidde zij zich over het Arabische schiereiland, het Midden-Oosten, Griekenland, India en Noord-Afrika, om via de Moren ook Spanje te bereiken. Een legende zegt dat de *Rosa damascena* – de roos waarvan de mooie rozenolie wordt gemaakt – door kruisvaarders in de 13e eeuw naar Frankrijk werd gebracht vanuit Damascus, al wordt ook gezegd dat dit in werkelijkheid de *Rosa gallica* was, nu bekend als de apothekersroos.

Vandaag de dag is de rozenteelt en de verwerking van de bloemen een belangrijke bron van inkomsten voor Bulgarije en ook een grote toeristische trekpleister. Elk jaar trekt de rozenpluk en de feestelijkheden die daarmee verbonden zijn vele tienduizenden toeristen uit de hele wereld naar de “Hoofdstad van de Roos Kazanlâk”, maar ook naar andere plaatsen in de Rozenvallei.

Ik heb nog steeds dat allereerste grammetje rozenolie in het glazen flesje met stopje, verpakt in het typisch Bulgaarse geschilderde houten kokertje. En de geur is nog steeds zo levend als toen ik het in 1989 kocht... Goddelijk. Sindsdien heb ik diverse oliën en extracten van de roos leren kennen, zoals de friszoete Turkse Roos Otto, het subtiele maar oh zo verfijnde rozenhydrolaat (een rozenwater, bereid door destillatie) van vrienden van ons in de Franse Gorges du Verdon en Roos Attar uit India.

Voor mij persoonlijk behoort de Roos Otto die, met veel aandacht voor duurzaamheid en de aarde, in het gebied rond het Bulgaarse Mirkovo wordt geteeld en gedistilleerd, tot de allerbeste rozenoliën. Enkele jaren geleden ontving ik van dezelfde producent, een ECO gecertificeerd familiebedrijf, mijn eerste flesje *Rosa damascena* CO₂ extract.

In mijn blog op de Kicozo website (onder Publicaties) leg ik uit wat de verschillen zijn tussen de diverse rozenoliën.

Enne... in de eerste week van Juni 2021 organiseer ik een bijzondere reis met cursus naar de Bulgaarse Rozenvallei.... Meer info volgt nog, maar misschien wil je die week wel blokken alvast in je agenda of rooster ☺.

Verslag symposium “Ademruimte in de Palliatieve Fase” op 17 mei j.l.

Ons jaarlijkse symposium over palliatieve zorg stond dit jaar in het teken van alles dat **ruimte en lucht** geeft in de palliatieve fase. Denk aan de medicamenteuze behandeling van benauwdheid, het

bespreekbaar maken van de dood, AromaZorg voor lucht op alle niveaus, patiëntervaringen, rituelen die ruimte geven aan alle betrokkenen, zorg voor zorgenden, mind-body-technieken, etc.

De aftrap voor het plenaire gedeelte werd gegeven door **Madeleine Kerkhof**, gevolgd door **Martine Busch** die inging op nieuwe ontwikkelingen op het gebied van complementaire zorg en Integrative Nursing, inclusief het oprichten van het Consortium Integrative Medicine in Nederland.

Vervolgens gaf **Kaman Cheung**, die speciaal voor ons symposium en het Integrative Nursing Symposium in Galway uit Hong Kong was overgekomen, een indringend en voor sommigen toch wel schokkend beeld van Ademruimte Hong Kong Stijl, waarbij beelden van de bekende Hong Kong skyline werden afgewisseld met die van grauwe hoogbouw waarin veel bewoners, zeker als zij zeer ernstig ziek zijn, weinig ademruimte ervaren. Kaman vertelde verder over hoeveel ruimte zij met CZ kan bieden aan patiënten in het ziekenhuis, verpleeghuis en thuis.

Vervolgens gaf **Cees Huijben** van WensAmbulance Brabant ons een kijkje in deze prachtige organisatie die met het vervullen van laatste wensen ruimte geeft aan wensvragers, maar ook aan hun families en betrokkenen bij de organisatie die enorm veel voldoening geeft. Kicozo schonk een **donatie van 250 euro** aan de stichting als bijdrage in het vervullen van een laatste wens. **Dr. Margot Verkuijen**, onlangs nog op televisie te zien, ging in op de rol die ondermeer de medicamenteuze behandeling van benauwdheid speelt in de palliatieve fase. Hoewel vele aanwezigen haar al eens hadden horen spreken, blinkt zij toch telkens weer uit in haar rust, empathie en kundigheid. Helaas voelde onze spreker en ervaringsdeskundige **Kaberi Bosgoed**, die aan longkanker lijdt en daarvoor intensieve behandeling ondergaat, zich toch niet voldoende fit om haar verhaal te doen. Daarom vertelde Madeleine over de bijzondere en ontroerende casus van **Tilly Havermans**, die tijdens haar ziekbed veel had aan AromaZorg en ook op haar sterfbed zoveel profijt had van essentiële oliën om haar het ademen te vergemakkelijken.

Na de lunch op het terras van de – bij uitstek ademruimte biedende – lokatie Nederzandt in Noordwijk, of aan het direct daaronder gelegen strand, konden deelnemers kiezen uit diverse workshops.

Rob Bruntink – ondermeer hoofdredacteur Pallium liet deelnemers aan het woord. In groepjes spraken zij over de dood, en hoe belangrijk gesprekken over de dood zijn in het creëren van ruimte voor het (naderend) sterven. **Pieter van Amelsvoort**, zangeres en directeur van Diva Dichtbij liet deelnemers ervaren hoeveel ademruimte gecreëerd kan worden met hun stem. Madeleine De workshop van onze gepassioneerde **Brigitte Sprenkels** gaf inspiratie aan degenen die een weg zoeken om binnen hun organisatie complementaire zorg vorm te kunnen geven. **Saskia Kok** was enigszins overweldigd door de grote belangstelling van deelnemers (inclusief vele “verhuizers” ☺) voor haar workshop over rituelen, waar ze zich dapper doorheen sloeg – knap voor een eerste keer.

Madeleine Timmerman, Geestelijk Verzorger hospice Roosdonck, een vrouw van formaat maar met een bijzondere empathische persoonlijkheid, gaf haar workshop deelnemers handvatten om lucht en ruimte in moeilijke situaties te krijgen. **Barbara Van Ouytsel** verving Kaberi Bosgoed in de workshop Massage met veel liefde en gaf een praktische workshop waarin voetmassage werd geoefend, een fijne manier om patiënten “uit hun hoofd” te halen en zo ruimte te bieden. Een andere massagetechniek, KM Reflex™ massage richt zich op totale ontspanning door aandacht te geven aan de reflexpunten van de schedelrand, ruggengraat en het bekken via voeten, hoofd en handen. **Madeleine Kerkhof** gaf deze workshop die uitblonk door eenvoud en gebruiksgemak voor de patiënt zelf. **Fran Hüsstege**, Voetreflextherapeut, kwam enigszins in een andere comfortzone door deelnemers reflexpunten op de handpalmen aan te reiken die in verbinding staan met longen en luchtwegen, maar ook met stress en angst. Haar druk bezochte en enthousiast gegeven workshop werd zeker zo goed ontvangen als de anderen en verrijkte het programma. Meer op het

energieniveau en ook enorm gewaardeerd waren de workshops van Marion van Beek, die met verve Healing Touch met AromaZorg combineerde, en Louis van Bebber die eenvoudige en mindful handvatten bood om balans te vinden en ervaren.

Madeleine Kerkhof nam haar deelnemers mee op een geurig reisje langs essentiële oliën voor benauwdheid op alle niveaus, een ware holistische manier om ademruimte te creëren.

Dank jullie wel, deelnemers en sprekers, vrijwilligers – met name Annette van Brakel en Annemarie Eskes - en personeel van Nederzandt voor deze perfecte dag.

Symposium Pijn in de Palliatieve Fase, mei 2020 – voor aankondiging

Ons jaarlijks symposium over Integratieve Zorg in de Palliatieve Zorg staat komend jaar in het teken van Pijn. De zoals altijd bijzondere locatie is het Sanadome in Nijmegen. Diverse sprekers zijn reeds benaderd om hun visie en vaardigheden met jou te delen. Uiteraard leent de locatie zich bij uitstek voor een of een paar extra dagen in de befaamde Spa, waarvoor de deelnemers een kortingsvoucher krijgen uitgereikt.

Het wordt weer een feestje, ons 12^e symposium, dus laat je belangstelling alvast weten en verzekeren je nu alvast van een van de slechts 100 plekken! Tot dan!

Cursus- en Excursiereis Bad Wörishofen, Duitsland, Juli 2020 Thema Pijn – voor aankondiging

Over Pijn gesproken... 2020 wordt een jaar waarin Pijn en de integratieve zorg voor patiënten met pijn een belangrijke rol speelt. Bijna tien jaar geleden studeerde ik af aan een Masteropleiding Kneipp Hydrotherapie aan de Kneipp School in Bad Wörishofen, de bakermat van de Kneipp Kuurgeneeskunde. Sindsdien vormt AquaZorg, zoals ik de (verpleegkundige) interventies met de modaliteit water heb genoemd, een vast onderdeel van onze scholingen complementaire zorg. In mijn vorige nieuwsbrief on je lezen over de koolzuurbaden als onderdeel daarvan.

Voor degenen die daar alles over willen weten en over hoe AromaZorg een extra bijdrage kan leveren aan de kwaliteit van pijnbestrijding voor patiënten, organiseer ik een **cursus- en excursieweek in Bad Wörishofen (D) van 7 tot en met 12 juli 2020**.

Het volledige programma van die intensieve week (voertaal Engels met Nederlandstalige ondersteuning), waarin je de gelegenheid hebt zorgverleners te ontmoeten van over de hele wereld, vindt je binnenkort op de website. PS: er is nu al grote belangstelling voor de week vanuit Nederland en daarbuiten, dus laat het mij vooral gauw weten als je interesse hebt, zodat ik je alvast een inschrijfformulier kan sturen.

Kicozo on Tour – komende congressen en symposia

Dit jaar...

... staan weer kortere en langere bezoeken aan het buitenland op het programma.

In het najaar spreek ik op een conferentie Budapest en in oktober in Grasse (Fr) en Londen. In het late najaar staat een grote reis op het programma. We starten met een cursus AromaZorg in de Oncologie in Hong Kong, om vervolgens naar Brisbane te reizen in Australië, waar ik mag spreken op een grote conferentie over Complementaire Zorg in de Palliatieve Zorg, gevolgd door les geven en daarna een symposium in Melbourne. Op de terugweg doen we weer Hong Kong aan, waar weer workshops op het programma staan.

Ook vindt je ons op de volgende evenementen in Nederland:

Het Congres Verstandelijk Gehandicaptenzorg op 27 september a.s.

Het Levenseinde Congres op 29 oktober a.s.

Het 5^e Nationale Hospice Congres op 4 oktober a.s.
De Nursing Experience op 4 en 5 december a.s.
Het Complementaire Zorg Congres op 5 november a.s.
Het Pijn Congres op 8 november a.s.

Verder scholingsoverzicht 2019.

We bieden zoals ook andere interessante scholingen op het gebied van complementaire zorg voor professionals in de zorg. Denk hierbij aan
Complementaire Zorg ...
...en De Laatste Fase van Dementie...
...in de Oncologie...
...in de Palliatieve Zorg...
...in de Ouderen en Dementie Zorg...
...en Pijn...

Op de Kicozo website vindt je de agenda op <http://www.kicozo.nl/agenda-zorgprofessionals/> zodat je een overzicht hebt van ons cursusprogramma van maand tot maand. Handig om je rooster mee in overeenstemming te brengen 😊.

Graag tot ziens namens Team Kicozo, Madeleine en Kees.

Madeleine Kerkhof

Verbinder in de Zorg

Directeur Kicozo

Lid V&VN, Adviseur AromaZorg en AquaZorg V&VN Complementaire Zorg;
Lid Paliactief, NAHA, AIA, EONS, AHNA.

Kicozo

Kennisinstituut Integratieve & Complementaire Zorg

Mail: info@kicozo.nl

De Levensboom

AromaZorg Producten via Volatile Aromatherapie